

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

דברים

לא תכירו פנים במשפט

בפרשתנו יש כמה וכמה ביטויים המלמדים על האיסור להטות משפט:

"וְאַצְיָהוּ אֶת שִׁפְטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שָׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפֹטְתֶם צְדָק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ. לֹא תִכְירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט פְּקֹטָן כַּגְדֹּל תִּשְׁמַעוּן לֹא תִגְוְרוּ: מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֹא-לֵהִימָּה הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשָׁמַעְתִּיו (דברים א, טז-יז).

חכמינו זיכרונם לברכה לימדונו שהציווי "לא תכירו פנים במשפט" איננו מכוון ישירות לשופטים אלא לאחראים על מינויים, כפי שביאר רש"י:

לא תכירו פנים במשפט – זה הממונה להושיב הדיינים, שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור אושיבנו דין, איש פלוני קרובי אושיבנו דין בעיר, והוא אינו בקי בדין, נמצא מחייב את הזכאי ומזכה את החייב, מעלה אני על מי שמנהו כאילו הכיר פנים בדין.

וכך נפסק בשולחן ערוך:

כל המעמיד דין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה ואינו ראוי להיות דין, אף על פי שהוא כולו מחמדים ויש בו טובות אחרות, הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה (חושן משפט ח, א).

הפוסקים הרחיבו את האיסור מעבר למינוי הדיינים וקבעו כי הוא חל על כלל המינויים, שכולם צריכים להיות ענייניים. ואלו דברי ערוך השולחן:

אלא אפילו כל הממונים וכל העוסקים בצרכי ציבור אף שאין דיניהם דין תורה, ואסורים להטות הענין בשביל אהבה או שנאה, וכל שכן על ידי לקיחת שוחד (ערוך השולחן חושן משפט ט, ה).

גם הרמ"א הרחיב את היריעה:

טובי הקהל הממונים לעסוק בצרכי רבים או יחידים, הרי הן כדיינים ואסורים להושיב ביניהם מי שפסול לדון משום רשעה (חושן משפט לז, כב).

ועוד הוסיף הרמ"א במקום אחר:

כל צרכי צבור שאינן יכולין להשוות עצמן, יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים מס ויקבלו עליהם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים, וילכו אחר הרוב (שם קסג, א).

הרי לנו הוראה ברורה לכל האחראים על כספי הציבור שכל המינויים שהם ממנים יהיו ענייניים וללא שום נגיעה אישית, כדי שכל ההחלטות שתתקבלנה תהיינה לטובת הציבור ולא לטובת עצמם.

שאל דוד בוצ'קו